

6. BÖLÜM
TÜRK MÜZECİLİĞİ I. DÖNEM

Türkiye'deki müzeciliğin tarihsel gelişimini dört ayrı evre altında inceleyebiliriz:

1. DÖNEM

DETHIER İLE BAŞLAR

Groupes pour l'histoire de l'art chez les Grecs. Collection du Dr Dethier à Constantinople.

1. - La figure d'une colosse d'ivoire (1871)
2. - Le fragment d'une statue d'ivoire (1871)
3. - Le débris de la colosse d'ivoire (1871)
4. - Fragment de la statue d'ivoire (1871)
5. - Figure d'une colosse d'ivoire (1871)
6. - Statue d'ivoire (1871)
7. - Figure d'une colosse d'ivoire (1871)
8. - Figure d'une colosse d'ivoire (1871)

İlk eski eserler (asâr-ı âtîka) nizamnamesinin ne zaman yayınlandığı tartışmalı da olsa 1872 yılında müze müdürlüğü görevine atanan Dr. Anton Dethier döneminde 1874 yılında Asâr-ı Atika Nizamnamesinin (Eski Eserler Tüzüğü) yayınlandığı kabul edilmektedir. İlk Osmanlı eski eserler nizamnamesinde; antikaların tarihi önemi olduğu, bu eserlerin değerlerini bilenler tarafından özel müzelerde saklandığı, Osmanlı topraklarında da bol miktarda eski eser bulunduğu ve bu eserlerin İstanbul'da kurulacak müzede korunması gerektiği ifade edilmektedir.

Fig. 1. »Groupe pour l'histoire de l'art chez les Grecs. Collection du Dr Dethier à Constantinople.
Photograph by Pascal Sébah, ca. 1863

Yine nizamnameye göre yerli ve yabancı, Osmanlı ülkesinde eski eser araştıracak olanların ilk önce resmi izin için müracaat etmeleri, devletçe sakınca görülmeyip de izin verildiği takdirde, araştıracakları ve çıkaracakları eserleri baska ülkelere tasımayıp, ülke içinde istediklerine, talep olunur ise hükümete satmağa izinli olmaları kararlaştırılmıştır.

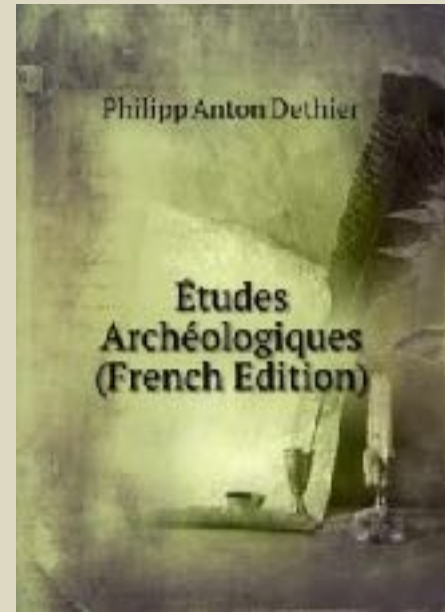
Ayrıca bir kisinin mülkü içinde çıkan eski eserin, kendisinin malı olduğu, her tür eski sikkelerin yurt dışına gönderilmesinin konulacak yasaktan muaf tutulduğu da ifade edilmiştir.

Eski eser çıkarılması için verilecek izin yalnız toprak altında bulunacak eserlere ait olup, yüzeyde olan her türlü eski eserin ve onların eklentilerinin hiçbir zaman sökülmesine ve kırılmasına izin verilmeyecek, buna cesaret eden olur ise kanunen cezalandırılacaktır.

Bir devlet tarafından resmen eski eser talebi için söz konusu olan ayrıcalığın kabul edilip yerine getirilmesi padişahın özel iznine bağlı olacaktır. Eski eser araştırması ve kazısı hakkında bilgisi olup bunu Maarif Nezareti'ne ispat edebilenlerin masraf ve ücretleri hazineden karşılanacaktı.

Dr. Dethier döneminde arkeoloji ve müzecilik alanında öğrenim yapacak bir okul kurulmasına karar verilir.

Yabancıların yaptıkları kazılarda çıkan eserleri inceleyerek, onarımını yapacak ve kazı araştırmalarını yönetecek elemanlar yetiştirecek bu okula ait bilgiler 1874 yılında gazetelerde yer alır.

Galatasaray Sultanisi'nden Fransızca, Latince ve Rumca öğrenerek mezun olmuş öğrenciler arasından 10'u bu okulda iki yıl özel öğrenim görecek.

Nümizmatik, alçı-kopya alma, fotoğrafçılık dersleri okutulacaktı. Okulun müdürlüğünü Dethier yapacaktı ve öğrenciler ayda 200 kuruş maaş alacaklardı.

Okulun adının İzzediniye olacağı ve yıllık 90 bin kuruş ödenek istendiğini belirtilmiştir.

1877 yılında Sultan Abdülaziz tarafından kuruluş onayı çıkan bu okul maalesef eğitim-öğretime başlama şansı bulamamıştır.

https://www.youtube.com/watch?v=T_laWSY427E

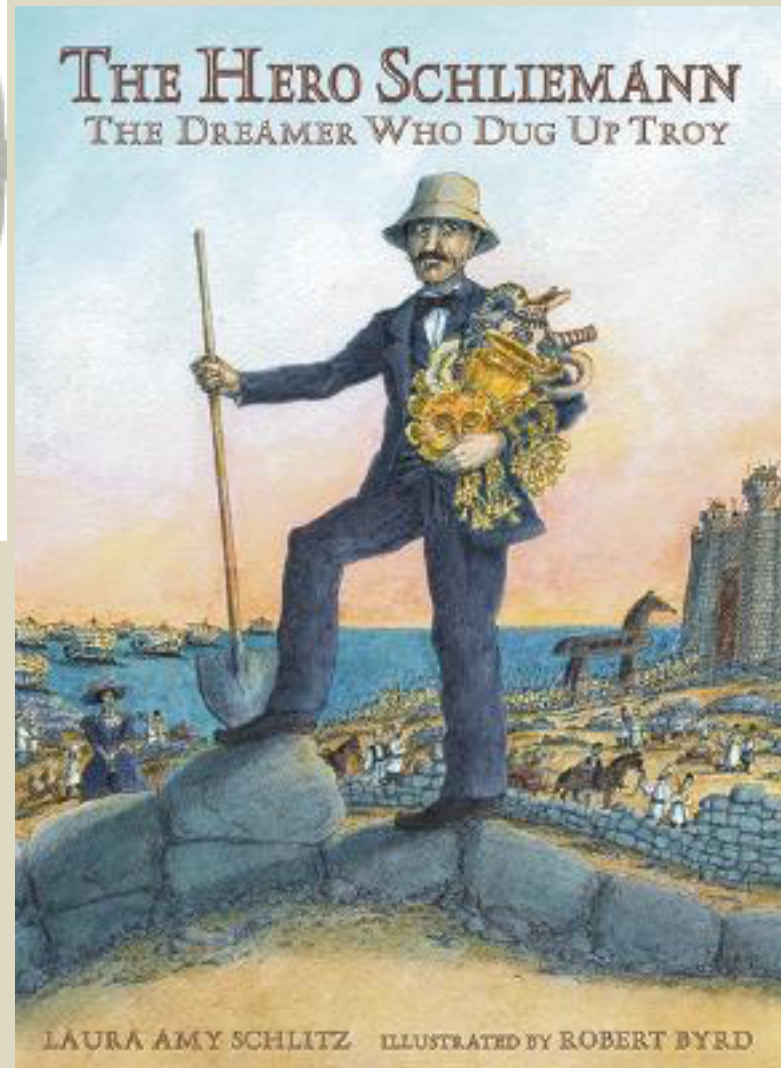
<https://www.youtube.com/watch?v=LI5OuzLSllg>

<https://www.youtube.com/watch?v=iElgdNhiYFY>

H.Schliemann

HERO SCHIELEMANN !!??

Bu dönemde Osmanlı'nın izni ve kazı komiseri ile Truva'da kazı yapan ve Çanakkale'de bulduğu eski eserlerden hükümete ait hissesini vermeden Yunanistan'a götüren Amerikalı Schliemann hakkında davacı olmuş ve eserleri geri almak için Atina mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Sürdürülen hukuk mücadelesini kaybeden Osmanlı hükümeti mahkemenin verdiği kararı protesto etmiştir. Öyle anlaşıyor ki, Osmanlı Devleti'nin yaptığı protesto etkisini göstermiş ve Yunan makamları eserlerin iade edilmesi yönünde yeni bir karar almıştır. Fakat bu kez de Schliemann mahkeme kararına rağmen tarihi eserleri geri vermek istememiştir. Öte yandan devlet, Schlimann'ın tarihi eserleri Yunanistan'a kaçırılmasına yardım eden kişileri cezalandırmış ve bu bölgede hiç kimsenin kazı yapmasına izin vermemiştir. Ayrıca, kazı sırasında amelenin (işçilerin) elinde kalan eserler de alınarak müzeye konmuştur. Müze müdürü Anton Dethier, gelişmeleri yakından takip etmek için Atina'ya gitmiş ve eserlerin önemli bir kısmının iade edilmesinde önemli bir rol oynamıştır

Dethier, eski eserlerle ilgili önemli çalışmalar yapmıştır. Onun çalışmaları sonucunda toplanan eski eserlerin sayısı 650'yi bulmustu. Fakat binadaki nem oranı eserlere zarar verdiğinden müze için yeni bir binaya ihtiyaç duyulmuştur.

Dr. Dethier, Çemberlitas'ta bir bina yapılmasını düşündüyse de bunu gerçekteştiremedi. Dr. Dethier'in yaptığı önemli bir çalışma ise Kıbrıs'ta oturan Amerikan konsolosunun topladığı eski eserler koleksiyonunun önemli bir kısmını İstanbul'a getirmesi olmuştur.

Dethier, bu is için Kıbrıs'a kadar gitmiş ve hangi eserlerin İstanbul'a getirileceği konusunda dikkatli bir seğıim yapmıştır. Bu arada Topkapı Sarayı civarında ayrılan mekânın eski eserlerin muhafaza ve sergilenmesi için uygun olmadığı düşünülmeye baslandı. Ayrıca, burasının askerlerin silahlarının konulduğu oda olması nedeniyle Seraskerlik tarafından tahliyesi istendi.

Nitekim köskte yapılacak tamirat için Sehremaneti'nden en ehliyetli kalfalar görevlendirildi. Yapılacak tamirat çalışmalarına nezaret etmek üzere de Mazhar Bey tayin edildi. Köskün mahzeninde bulunan ve Beytülmale ait olan esyalar bosaltıldı. Aynı zamanda köskün bahçesinde eski eserler sergileneceği düşünülerek bahçede temizlenmesine özel önem verildi. Çinili Kösk'teki onarım, değişiklik ve eski eserlerin tasınması 1880 yılına kadar sürdü.

Bu nedenle eski eserlerin toplanıp sergileneceği yeni bir mekân olarak en uygun yerin Çinili Kösk olacağı düşünüldü. Maarif Nazırı Cevdet Pasa'nın teklifiyle de Çinili Kösk'te bazı değişiklikler yapılarak müzeye dönüştürülmesine karar verildi. Çinili Kösk'ün müzeye dönüştürülmesi için çalışmaların titizlikle yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

Çinili Köşk

16 Ağustos 1881 tarihinde düzenlenen bir törenle Maarif Nazırı Münif Pasa, Çinili Köşk Müzesi'ni (bugünkü İstanbul Arkeoloji Müzesi'ni) açtı. Müzecilik alanında yaptığı başarılı çalışmalardan dolayı devlet, Detheir'e Mecidi nisanı vermiştir. Dr. Detheir, kısa süre de olsa başarı bir müze müdürlüğü görevinde bulundu.

Yazar
Tercüman
Mahkeme Reisi
Ticaret Bakanı
Milli Eğitim Bakanı
Akademisyen
Büyükelçi
Vezir
İlk modern pedagojik makale
Almanca,
İngilizce,
Fransızca
Mustafa Kemal'le
Berlin ziyareti

KAYNAKLAR

C. Başaran 1966

«Çağdaş Müzeciliğimiz», Akademik Araştırmalar I, s. 16-18.

F. Erraslan 1998

«Çağdaş Müzecilik Anlamında Bazı Yaklaşımlar», 4. Müzecilik Semineri Bildirileri, s. 33.

H. Erkanal 1988

«Çağdaş Müzecilik Anlayışı Yönünden Üç örnek», Türk Arkeoloji Dergisi XXVII, s.1-7.

F. Gerçek 1999

Türk Müzeciliği, TTKY, Ankara.

D. Pinkwart 1965

«Das Relief des Archelaos von Priene», Antike Plastik, Leuferung IV, s.55-65.

E. Yücel 1999

Türkiye'de Müzecilik, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbu

O. Siller 2010

«Dünyada ve Türkiye'de Kent Müzeleri», Ege Mimarlık Temmuz 2010, s.16-21.

B. Boraz 2013

«Müze Teknolojileri ve Sergileme Farklılıkları», İDİL, C. 2, Vol 2, Sayı 8, s.113-128.

N.Ertürk, H. Uralman 2012

Müze Bilimin ABC'si İstanbul.

T.C., İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı

Kültür Varlıkları Kaçakçılığı İle Mücadele Kılavuzu

Ankara

Doç.Dr. Berna Okan

“Günümüzde Müzecilik Anlayışı”,

Sanat & Tasarım Dergisi, 187-198.

Derya Pekgözlü Karakuş

“Müzelerde Uygulanabilecek Müze Eğitim Etkinlikleri”,

Mediterranean Journal of Humanities II/1, 2012, 131-138.

S. Lambert

“Museum storage space estimations: In theory and practice”,
ICOM-CC, 17th Triennial Conference, 2014 Melbourne.

J.E. Christensen, v.d.

“New Concept for Museum Storage Buildings - Evaluation of Building Performance Model for Simulation of Storage”,
“International Conference on Architecture and Civil Engineering” içinde, 2016.

E. Madran

“Cumhuriyet’in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi-I”,
ADTÜ MFD 16:1-2, 59-97, 1996.